

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ลิลิตเพชรมงกุฎเป็นงานชิ้นแรก ๆ ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีข้อความระบุว่า แต่งขึ้นเมื่อครั้งท่านยังมีบรรดาศักดิ์เป็นที่หลวงสรวิชิต แต่มิได้บอกวันเดือนปีที่แต่งไว้ จึงได้แต่สันนิษฐานกันมาแต่เดิมว่าคงจะแต่งในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสรวิชิตในระยะเวลาช่วงนั้น และได้ตีความจุดประสงค์ของการแต่งลิลิตเพชรมงกุฎว่า เพื่อถวายพระโอรสองค์โตองค์หนึ่งของพระเจ้ากรุงธนบุรี แต่จากการศึกษาพิจารณาข้อมูลเท่าที่มีอยู่โดยละเอียดแล้ว ผู้วิจัยลงความเห็นว่า หลวงสรวิชิต (หน) น่าจะแต่งลิลิตเพชรมงกุฎขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เพื่อเล่านิทานโบราณอันมีที่มาจากอินเดียถวายเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ (กุ้ง) พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ในพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น ซึ่งมีข้อความปรากฏเป็นหลักฐานในตอนท้ายของลิลิตเพชรมงกุฎดังได้นำมากล่าวไว้แล้ว

ที่มาของนิทานโบราณเรื่องนี้ คือ นิทานชุดเวทาลบัญญัติ นิทานเก่าแก่ชุดหนึ่งของอินเดีย หลังจากที่ได้พิจารณาเปรียบเทียบลิลิตเพชรมงกุฎกับนิทานชุดเวทาลฉบับต่าง ๆ ของอินเดียโดยถี่ถ้วนแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้เค้าเรื่องนิทานเรื่องนี้มาจากนิทานชุดเวทาลฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นนิทานที่แต่งขึ้นโดยได้เค้าเรื่องมาจากนิทานชุดเวทาลที่ปรากฏในหนังสือพหุทัตถกถามัมุขรี ของเกษมเมนทระ กวีชาวแคชเมียร์ อีกตอนหนึ่ง

จุดที่น่าสนใจของลิลิตเพชรมงกุฎอยู่ที่เนื้อเรื่องซึ่งเป็นการถ่ายทอดเอานิทานของต่างชาติมาโดยรักษาเค้าโครงเรื่องเดิมไว้ได้มากที่สุดเกือบจะเท่ากับการแปล แต่เป็นการแปลที่มีการคิดแปลแต่งเติมบ้างบางส่วนเพื่อให้เข้ากับรสนิยมของคนไทย และให้เข้ากับ

รูปลักษณะคำประพันธ์ซึ่งเป็นบทร้อยกรองประเภทลิลิต นิทานเรื่องเพชรมงกุฎนี้แม้ว่าจะแต่งขึ้นมานานจนประมาณอายุไม่ได้ แต่เนื้อเรื่องก็มีได้แก่ไปตามอายุ เพราะมีกรรมวิธีการผูกเรื่องและการวางลักษณะตัวละครแบบยลจนคนสมัยใหม่ก็อ่านนิทานเรื่องนี้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลินเช่นกัน จะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าเมื่อผู้วิจัยนำเอาทฤษฎีการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนวนิยายซึ่งเป็นรูปแบบของวรรณกรรมสมัยใหม่มาใช้วิเคราะห์เนื้อเรื่องและลักษณะตัวละครของลิลิตเพชรมงกุฎ ก็ปรากฏว่าได้วิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี และจากการวิเคราะห์ครั้งนี้ก็ได้พบว่า นอกจากเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จะเข้าใจลักษณะตัวละครและการผูกเรื่องของนิทานเรื่องนี้ได้โดยดั่งแท้แล้ว ท่านยังมีส่วนทำให้เนื้อเรื่องกระจางชัดขึ้นและลักษณะตัวละครสมจริงยิ่งขึ้นด้วย

แม้ว่าจุดเด่นของลิลิตเพชรมงกุฎจะอยู่ที่เนื้อเรื่องมากกว่าความไพเราะ ก็มีได้หมายความว่าลิลิตเพชรมงกุฎจะเป็นบทประพันธ์ที่ค่อนความไพเราะหรือมีเนื้อหาแน่นหนาเกินไปจนขาดรสวรรณคดี ตรงกันข้ามเมื่อนำลิลิตเพชรมงกุฎไปเปรียบเทียบกับวรรณคดีทั่ว ๆ ไปแล้ว นับได้ว่าลิลิตเพชรมงกุฎเป็นวรรณคดีเรื่องหนึ่งที่เพียบพร้อมไปด้วยบทพรรณนาอันชวนให้เกิดมโนภาพคล้อยตาม ส่วนนวนิหารที่ดีเด่น และบทเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งกินใจ แม้ว่าจะไม่ถึงขั้นยอดเยี่ยมดังเช่นลิลิตพระลอหรือลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งได้รับยกย่องมากในด้านความไพเราะจากสถาบันต่าง ๆ ก็ตาม

นอกจากนั้น ลิลิตเพชรมงกุฎยังเป็นงานที่สะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยบางประการของผู้แต่ง (คือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)) ได้ด้วย จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะคำประพันธ์ของลิลิตเพชรมงกุฎโดยละเอียด ผู้วิจัยได้พบว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นกวีที่ใช้ความประณีตอย่างมากในการเลือกพื้นคำให้มีเสียง จังหวะ และประเภทของคำที่เหมาะสมแก่ความในแต่ละตอน ตลอดจนมิได้ละเลยในการเสริมแต่งคำประพันธ์ไม่ว่าชนิดใดให้ไพเราะเพราะพริ้งยิ่งขึ้นเท่าที่จะทำได้ อีกประการหนึ่งเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ยังเป็นกวีที่รู้จักความพอเหมาะพอควร ไม่นิยมการพรรณนาที่ยืดยาว

อันอาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ท่านใช้พรรณนาสั้น ๆ และหากวิธีพลิกแพลงต่าง ๆ มาใช้เพื่อมิให้ซ้ำซากจำเจ กวีวิธีที่ใช้นั้นแม้ว่าจะบางอย่างจะเป็นกวีวิธีที่กวีรุ่นเก่าใช้กันมาแต่ดั้งเดิม ก็มิได้เป็นการลอกเลียนแบบตรง ๆ จะต้องมีการสอดแทรกความคิดอันเป็นของใหม่ หรือมีการดัดแปลงให้เหมาะสมเสมอ เนื่องจากเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นกวีที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความกล้าที่จะเสนอสิ่งที่ต่างไปจากแบบอย่างที่มีอยู่เดิมในกรณีที่ท่านเห็นว่าไม่เป็นเรื่องเสียหาย ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม ลักษณะนิสัยที่ได้หยิบยกมากล่าวนี้ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ท่านได้เป็นกวีที่มีความสามารถ เมื่อท่านมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมากขึ้นทั้งนี้จึงไม่ต้องสงสัยว่าด้วยเหตุใดงานในสมัยหลัง ๆ ของท่านจึงได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศ และเหตุใดท่านจึงได้ชื่อว่าเป็นกวีเอกแห่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์หัตถ์ลิขิตเพชรมงกุฏ ผู้วิจัยได้ขอคิดที่ใครจะเสนอต่อผู้ประสงค์จะทำการค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ยังมีงานของกวีท่านนี้อีกหลายชิ้นที่ควรแก่การหยิบยกมาศึกษาวิจัย
2. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หัตถ์ลิขิตเพชรมงกุฏโดยละเอียดแทบทุกด้าน ยกเว้นแต่การชำระต้นฉบับตัวเขียนเท่านั้นที่กล่าวไว้แต่เพียงคร่าว ๆ เนื่องด้วยการชำระต้นฉบับตัวเขียนเป็นงานชิ้นใหญ่เกินกว่าจะถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ จึงน่าจะ
เป็นงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่ง
3. วิทยานิพนธ์ที่เลือกศึกษาทางวรรณคดีโดยลึกซึ้งเพียงเรื่องเดียวส่วนใหญ่จะเลือกศึกษางานชิ้นสำคัญของกวี เช่น ลิลิตตะเลงพ่ายของสมเด็จพระปรมานวชิรโชติในรศ พระอภัยมณีของสุนทรภู่ เป็นต้น หรือมิฉะนั้นก็เป็นงานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งแต่ก็เป็นงานที่นับได้ว่ามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่น ทวาทศมาส และสมุทรโฆษ

คำฉันท์ ลิลิตเพชรมงกุฎที่ผู้วิจัยได้เลือกมาศึกษานี้เป็นงานชิ้นที่ไม่มีชื่อเสียงมากนัก แต่ก็ได้
แง่คิดและความรู้อย่างประการซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นประโยชน์ จึงขอแนะนำให้มีการนำงาน
ทางวรรณคดีซึ่งมิได้เป็นที่รู้จักมาศึกษากันบ้าง เพื่อจะได้เป็นการเสนอสิ่งใหม่ ๆ ต่อ
ผู้ศึกษา และเป็นการขยายวงการศึกษาทางวรรณคดีให้กว้างขวางออกไป แทนที่จะจำกัด
วงอยู่เพียงวรรณคดีที่ได้ชื่อว่าดีเยี่ยมแต่เพียงจำนวนหนึ่ง.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย